

Saska Saarikoski

Onko presidentti Donald Trump hullu?

Yhdysvaltain 45. presidentti Donald Trump ei ole tavallinen ihminen. Hän on koko elämänsä toiminut ja puhunut eri lailla kuin muut. Hän on tehnyt asioita, joita on pidetty mahdottomina tai sopimattomina. Juuri se on ollut hänen menestyksensä salaisuus.

"Olen oppinut lehdistöstä sen, että he janoavat aina hyvää tarinaa, mitä sensaatiomaisempaa, sitä parempi", Trump kuvaili toimintatapaansa kirjassaan *The Art of the Deal*. "Homma toimii niin, että jos olet vähän erilainen, vähän pöyristyttävä tai teet hurjia tai kiistanalaisia asioita, lehdistö kirjoittaa sinusta aina."

Monien yllätykseksi Trump on jatkanut samalla linjalla presidenttinäkin. Hän ei ole suosittunut asettumaan presidentin rooliin vaan on tehnyt presidenttiydestä itsensä näköisen. Se on tarkoittanut muun muassa sekavia lausuntoja, yöllisiä tviittimyrskyjä ja raivokkaita henkilökohtaisia hyökkäyksiä.

Trumpin käytös on muuttunut yhä arvaamattomammaksi samalla, kun poliittiset vastoin käymiset ovat lisääntyneet ja presidentin suosio hiipunut. Kesällä presidentti sekoili pahasti kerran lausunnoissaan uusnatsien väkivallasta. Hänen puheensa Pohjois-Koreaa odottavasta "tulesta ja raivosta" tulkittiin ydinsodalla uhkailuksi.

Yhdysvaltain entinen tiedustelupäällikkö James Clapper esittikin julkisesti huolensa presidentin henkisestä tasapainosta. "Kyseenalaistan vakavasti hänen kykynsä – hänen kuntionsa – hoitaa tehtäviään, kuten myös motivaat

tionensa tehtävänsä", Clapper sanoi uutiskanava CNN:n haastattelussa.

Kuoroon yhtyivät monet muutkin. Demokraattipoliitikko Jackie Speierin mukaan Trump "osoittaa merkkejä ailahtelevasta käytöksestä ja henkisestä epävakauudesta, jotka saattavat maan vakavaan vaaraan". Speier muistutti perustuslain pykälästä, joka antaa mahdollisuuden siirtää syrjään presidentti, joka ei kykene hoitamaan tehtäviään.

Psykologien eettiset ohjeet kieltävät psykologeja arvioimasta ihmisten persoonallisuutta näiden julkisen toiminnan perusteella. Yhdysvalloissa sitä kutsutaan Goldwaterin säännöksi republikaanisen puolueen vuoden 1964 presidenttiehdokkaan Barry Goldwaterin mukaan. Tuomioistuimien määräsi Goldwaterille reilut kipurahat sen jälkeen, kun suuri joukko psykologeja oli arvioinut aikakauslehdessä ehdokkaan liian tasapainottomaksi presidentin tehtävään.

Amerikan psykiatriyhdistyksen (APA) vuonna 1973 hyväksymää sääntöä on noudatettu aiemminkin vaihtelevasti, mutta Trumpin osalta psykologit eivät ole kyenneet hillitsemään itseään. Trump on selvästi liian herkullinen analysoitava.

Moni mielenterveyden ammattilainen on myös ajatellut, että heillä on velvollisuus varoittaa kansakuntaa vaarallisena pitämästään presidentistä. Samaa asiaa-
han pohdiskeli takavuosi-
na neurologian professori
Jorma Palo, jonka mielestä
lääkärit eivät olisi saaneet
salailla presidentti Urho
Kekkosen henkisen suori-
tuskyvyn heikkenemistä.

Yksi varoittelijoista on baltimorelaispsyko-
logi John Gartner, joka julkaisi tammikuussa
2017 Facebookissa vetoomuksen Trumpin siir-
tämiseksi virastaan. Gartnerin mukaan Trum-
pilla on ”vakava henkinen sairaus, joka tekee
hänenä psykologisesti kyvyttömän hoitamaan
asianmukaisesti Yhdysvaltain presidentin vir-
kaa”. Muutamassa päivässä yli 18 000 mielenter-
veyden ammattilaista allekirjoitti vetoomuksen.

Gartnerin mukaan Trump täyttää ilmiselvästi
ainakin kolmen eri diagnoosin kriteerit: nar-
sistisen persoonallisuushäiriön, antisosiaalisen
persoonallisuushäiriön ja paranoidisen persoo-
nallisuushäiriön.

Gartner luetteli Trumpin käytöksestä piirtei-
tä, jotka sopivat alan diagnosointikriteereihin
(DSM-5). Kun Trump sanoi tietävänsä terro-
ristijärjestö Isisistä enemmän kuin kenraalit,
hän paljasti suuruudenhulluutensa. Kun hän
kyseenalaisti valokuvat virkaanastujaistensa
osallistujamäärästä, hän osoitti ihailluksi tule-
misen tarpeensa.

Vakavinta Gartnerin mielestä on kuitenkin
antisosiaalisuus. Petollisuuttaan Trump on
osoittanut esimerkiksi esiintymällä toimitta-
jille toisena ihmisenä. Välinpitämättömyyttä
sosiaalisista normeista Trump on osoittanut
muun muassa rikkomalla lakeja ja kieltäytymäl-
lä julkaisemasta verotietojaan. Samaan sarjaan
kuuluu epäilemättä Trumpin uho siitä, että jul-
kisuuden henkilönä hän voi vapaasti ahdistella
naisia seksuaalisesti.

Gartner puolusti julkista ulostuloaan sillä,
että yleisön suojelemisen tarve on tärkeämpi
asia kuin terveysalan etiikka. Hänen mielestään
Trump edustaa maalle selvää ja välitöntä uhkaa.
Moni muu asiantuntija kuitenkin kyseenalaisti
julkisen vetoomuksen.

Trump on esiintynyt kirjallisuudessa narsistisen persoonallisuuden esimerkkitaupaksena

Narsistisen persoonallishäiriön kriteerit
kirjoittanut emeritusprofessori Allen Frances
sanoi, ettei kriteerejä ole tehty julkisia diagnoo-
seja varten. ”Silloin unohtuu
se, että oireiden täytyy aihe-
uttaa ahdistusta ja toiminta-
kyvyn heikkenemistä. Donald
Trump aiheuttaa ahdistusta
muille, ei itselleen. Häntä-
hän palkitaan toiminnastaan”,
Frances muistutti Psychology

Today-lehdessä tammikuussa.

”Donald Trump on ilkeä – paha, ei hullu – ja
epäpätevä. Hän on uhka demokratialle. Hänen
sopivuutensa virkaansa on kuitenkin poliittinen,
ei psykologinen kysymys”, Frances muistutti.

Epäilyt Trumpin mielenterveydestä eivät ole
uusi asia, sillä asiaa pohdittiin julkisuudessa
paljon jo vaalikampanjan aikana.

Kesäkuussa 2016 psykologi Dan McAdams
analysoi Trumpia Atlantic-lehden artikkelissa
psykologien käyttämällä viiden kohdan jaot-
telulla, jossa arvioidaan ihmisen avoimuutta,
ulospäinsuuntautuneisuutta, neuroottisuutta,
tunnollisuutta ja sovinollisuutta.

McAdamsin mukaan Trumpilla oli Yh-
dysvaltain presidentteihin verrattuna hyvin
poikkeuksellinen luonteenrakenne: valtava
ulospäinsuuntautuneisuus yhdistettynä todel-
la vähäiseen sovinollisuuteen. ”Ekstrovertin
pääpiirre on jatkuva palkinnonhalu. Aivojen
dopamiinialueen aktiivisuuden ajamina ekstro-
vertit toimijat hakevat jatkuvasti emotionaalisia
elämyksiä, ovat ne sitten sosiaalista hyväksyn-
tää, kuuluisuutta tai vaurautta. Itse asiassa näi-
den asioiden tavoittelu tuottaa heille enemmän
mielihyvää kuin tavoitteen saavuttaminen”,
McAdams kirjoitti.

McAdams pohti Trumpin tunnetun hy-
gienianeuroosin suhdetta tämän poliittisiin
mielipiteisiin. Trump kavahtaa ihmisten kät-
telemistä ja tuntuu kokevan erityistä vasten-
mielisyyttä naisten ruumiinesteistä kohtaan,
mikä on tullut esille hänen monissa julkisissa
kommenteissaan. Yksi Trumpin melisanoista
on ”inhottava”, joka on McAdamsin mukaan
ihmisen alkukantainen reaktio epäpuhtauteen.

Autoritäärinen ajattelu lähtee McAdamsin mukaan juuri puhtauden ylläpitämisestä. Poliittisesti se merkitsee oman ryhmän puhtauden suojelemista ulkoa tulevalta lialta – kuten meksikolaisilta raiskaajilta.

Trump on 1980-luvulta lähtien saanut kyseenalaisen kunnian esiintyä narsistisen persoonallisuuden esimerkkitapauksena useissa enemmän tai vähemmän akateemisissa teoksissa, kuten *Abnormal Behavior in the 21st Century*; *Personality Disorders and Older Adults: Diagnosis, Assessment, and Treatment*; *The Narcissism Epidemic: Living in the Age of Entitlement*; *Help! I'm in Love with a Narcissist* sekä *When You Love a Man who Loves Himself*.

Psykologien mukaan narsisti kärsii yleensä huonosta itsetunnosta. Vakavat persoonallisuushäiriöt on yhdistetty ankaraan ja alistavaan kasvatukseen. Narsismia saattavat kuitenkin ruokkia myös lapsiaan kohtuuttomasti ylistävät vanhemmat – varsinkin, jos kehut liittyvät lapsen suorituksiin.

Psykologi McAdamsin mukaan Trumpin narsismi tuntuisi olevan tätä ”kannustavien vanhempien” laatua. Elämäkertojen mukaan Trump sai vanhemmiltaan paljon huomiota, mutta jostain syystä hän halusi sitä aina vain enemmän. Huomionhalusta ja voitonhalusta tuli McAdamsin mukaan Trumpin rakettipolttoainetta.

Termin ”narsistinen persoonallisuushäiriö” esitteli psykoanalyytikko Heinz Kohut vuonna 1971. Suuri yleisö havahtui asiaan vuonna 1979, kun psykologi Christopher Lasch julkaisi menestyskirjan *Narsismin kulttuuri*. Vuotta myöhemmin narsistinen persoonallisuushäiriö otettiin Yhdysvaltain psykiatristen häiriöiden käsikirjaan.

Laschin mukaan narsismi on yksi tapa reagoida yhteiskuntaan, joka oli saavuttanut ”vähenevien odotusten ajan”. Psykologi oli huomannut, että yhä useammat nuoret aikuiset olivat kääntyneet itseensä päin ja yrittivät vahvistaa heikkoa minäkuvaansa muiden huomiolla, tavarailla ja jännittävillä elämyksillä. Laschin

mukaan narsistiseen persoonallisuuteen kuuluvat muun muassa henkinen keskenkasvuisuus, kykenemättömyys sitoutumiseen, vaihtuvat ihmissuhteet, ikuisen nuoruuden etsintä ja julkisuuden palvonta.

Vuonna 2009 julkaistussa kirjassa *The Narcissism Epidemic* tutkijat Jean Twenge ja Keith Campbell kirjoittivat narsististen piirteiden yleistyneen Yhdysvalloissa nopeasti 1980-luvulta alkaen. He vertasivat narsismin lisääntymistä yhdysvaltalaisten ylipainoepidemiaan. Vuonna 2008 amerikkalaisopiskelijoiden minäkuva oli kasvanut jo sellaisiin mittoihin, että kyselyn asteikkoa oli pakko muuttaa.

Perusteellisesti Trumpin narsismiin perehtyi vaalien alla *Malignant Self Love – Narcissism Revisited* -teoksen kirjoittanut psykologi Sam Vaknin, joka katsoi peräti 600 tuntia Trumpia videolta. Hänen diagnoosinsa Trumpin narsismista oli vielä synkempi kuin McAdamsin.

”Trump on kohtuuttoman aggressiivinen, yliherkkä ja jatkuvasti puolustusasemissa. Hän teeskentelee ylivoimaisuutta, joka on todennäköisesti kompensointia ja kätkee alleen syvän ja huolestuttavan alemmuudentunteen sekä äärimmäisen tietoisuuden ja ahdistuttavan riippuvuuden siitä, mitä muut ihmiset hänestä ajattelevat”, Vaknin arvioi *American Thinker* -lehden haastattelussa maaliskuussa 2016.

Vakninin mukaan Trump kärsii ”piiritysmen-taliteetista”, mikä tarkoittaa sitä, että hän reagoi todellisiin tai kuviteltuihin uhkiin ja haasteisiin hyvin aggressiivisesti. Hän on psykologin mukaan myös auktoriteettikammoinen, pakkomielteisen huomionhakuinen, epärehellinen ja syvästi neuroottinen.

Heikkouden halveksinta on kerta toisensa jälkeen vienyt Trumpin äärimmäisyyksiin. Hän vähätteli sotavangiksi joutunutta John McCainia ja matki ivallisesti vammaista toimittajaa Serge Kovaleskia.

Psykologin mielestä Trump on kehittänyt ”kylmän empatian”, jonka avulla hän tunnistaa muiden ihmisten heikkoudet, mutta ei auttaakseen ihmisiä vaan käyttääkseen heitä hyväkseen. ”Siksi hän resonoi vahvasti ja intiimisti kannattajiensa kätkeytyksen toiveiden, unelmien,

fantasioiden, harhakuvitelmien ja kielteisten tunteiden (raivo, viha, pelko) kanssa. Hän on täydellinen petoeläin.”

Kampanjan aikana Trumpin erikoinen käytös oli helppo selittää poliittiseksi peliksi. Kampanjan tarkoituksena oli vaalivoitto, jonka Trump sai. Hänen toimintansa saattoi olla outoa tai sokeeraavaa, mutta ei sitä irrationaaliseksi voinut kutsua.

”Julksen ihmisen käytöksestä ei voi päätellä, edustaako se aitoa persoonallisuutta vai onko kysymys näyttelemisestä”, psykologi Steven Berglas muistutti *Psychology Today* -lehdessä.

”Mistä voimme tietää, ettei Trump vain roiskii maalia seinälle voidakseen myöhemmin siivota kaaoksen ja saada sillä tavalla sen, mihin tähtää”, Berglas kysyi.

Presidenttinä tilanne on kuitenkin toinen. Ehdokkaana Trump saattoi lietsoa kaaosta, mutta presidentiltä odotetaan harkintaa ja sovinallisuutta. Trump ei ole kuitenkaan kyennyt muuttamaan tapojaan, mikä on johtanut lukuisiin epäonnistumisiin, lisääntyneeseen arvosteluun ja suosion syöksykierteeseen. Nyt kysymykset Trumpin itsehallinnasta ovat jo paljon paremmin perusteltuja.

Kuten Gartner, McAdams ja Vaknin edellä osoittivat, Trumpin luonteessa on paljon narsistisia piirteitä. Presidenttinäkään Trump ei ole osoittanut suurta kiinnostusta politiikan asiakysymyksiin vaan on keskittynyt puheisaan ja haastatteluissaan käymään läpi omia onnistumisiaan ja ennen kaikkea vaalivoittoaan. Hänen haastattelujensa sanatarkat versiot ovat hämmästyttävän sekavaa ajatuksenvirtaa.

Presidentinviran paineet ovat olleet Trumpille selvästi raskaita. Hänelle on tärkeää tuntea olevansa voittaja ja suosittu sankarihahmo, mikä on harvinaista herkkua kaikkein parhaimmillekin presidenteille, saati sitten kaikkien aikojen epäsuosituimmalle presidentille.

Julkisuudessa on kerrottu paljon tarinoita siitä, kuinka presidentti katselee yökaudet pakonomaisesti televisiota ja saa arvostelusta raivokohtauksia. Epäilemättä uutiset vahvistavat Trumpissa juuri sitä piiritysmenäliteettia, johon Vaknin viittasi.

Presidentin avustajat ovat yrittäneet rauhoitella presidenttiä kuin kiukuttelevaa lasta. Trump lähetetään säännöllisesti tapaamaan omia kannattajiaan tarkasti käsikirjoitettuihin tilaisuuksiin, joista presidentti vaikuttaa nauttivan kovasti. Avustajat ovat myös ottaneet tavakseen kerätä mediasta Trumpia kehuja uutisia, joilla presidenttiä yritetään vaikeina hetkinä rauhoitella.

Nyt Valkoisen talon uusi esikuntapäällikkö John Kelly on lehtitietojen mukaan mennyt vielä pitemmälle. Hänen sanotaan yrittävän suodattaa kaiken presidentin saaman informaat-ion.

Omituisuudesta on kuitenkin vielä pitkä matka hulluuteen. Kuten psykologi Frances edellä muistutti, mielenterveyden häiriöt ahdistavat tyypillisesti niistä kärsivää ihmistä, mutta Trumpille hänen normeista poikkeavat tapansa ovat tuoneet valtavasti menestystä.

On vaikeaa ajatella, että kovin vakavasti häiriintynyt ihminen olisi kyennyt toimimaan yli 40 vuotta liike-elämässä, kasvattamaan viisi tasapainoisen tuntuista lasta ja suoriutumaan pitkistä ja vaativasta vaalikampanjasta.

Yritykset diagnosoida presidenttiä nostavatkin monia kiinnostavia kysymyksiä siitä, mitä on normaalius ja kenellä on oikeus määritellä se. Minkä tahansa alan menestyneimmät edustajat ovat yleensä normin rikkojia ja uudistajia. Se koskee niin taiteilijoita kuin tiedemiehiäkin ja epäilemättä myös poliitikkoja.

Historia tuntee suuren määrän valtiomiehiä, joille olisi helppoa tarjota yksi tai useampi diagnoosi. Joukossa on selkeitä tapauksia, kuten Englannin kuningas (1760–1801) Yrjö III, mutta paljon enemmän rajatapauksia keisari Nerosta Adolf Hitleriin.

Ulospäin hullulta näyttävä toiminta voi olla poliittiselle johtajalle ovelaa laskelmointia. Esimerkiksi Pohjois-Korean nykyisen diktaattorin Kim Jong-Unin väitetään näyttävän epätasapainoista, koska se saa maan vastustajat epävarmaksi hänen siirroistaan. Tällaiselle toiminnalle on kehitelty nimikin: mad man theory. Siten presidentti Richard Nixon nimitti taktiikkaa, jolla hän yritti saada Pohjois-Vietnamin johtajat

pelkäämään sitä, että Yhdysvallat saattaisi käyttää sodassa ydinaseita.

Jospa Trump ainoastaan näyttelee hullua? Puheissaan hän on ainakin toistuvasti muistuttanut, kuinka hyödyllistä on pitää vastapuoli jatkuvassa epävarmuudessa.

Mielenterveyden ammattilaisten yritykset leimata Trump hulluksi ovatkin poliittisesti vähintäänkin kaksiteräinen miekka.

Trump on vaaleilla valittu presidentti, jota tuki 63 miljoonaa amerikkalaista. Tärkeä osa hänen suosioistaan perustui eliittien ja asiantuntijoiden vastustamiseen.

Yksi tällainen eliitti ovat mielenterveyden ammattilaiset, jotka ovat ottaneet itselleen suuren vallan määrittellä sen, missä kulkevat normaaliuden rajat. Mutta kuinka objektiivista on esimerkiksi narsistinen tai antisosiaalinen käytös, jos sen rajat liukuvat ajan mukana? Eikö normaalin käytöksen arviointi ole pohjimmiltaan yhteisön eikä asiantuntijoiden asia?

Mielenterveyden häiriöiden diagnosointiohjeet ovat niin tulkinnanvaraiset, että niiden pohjalta melkein kenelle tahansa voi kehittää sopivan diagnoosin. Tämän tunnustavat myös monet arvostetut mielenterveyden tutkijat. Siksi mielenterveyden ammattilaisten ja demokraattisesti valitun presidentin kaksinkamppailu ei välttämättä päättyisi asiantuntijoiden eduksi.

Mitä voimme päätellä siitä, että antisosiaalinen narsisti valitaan virkaan, jossa hänellä on valta tuhota maailma?

Mielenkiintoisempaa onkin ehkä kääntää kysymys Trumpin hulluudesta ympäri ja katsoa asiaa toiselta puolelta. Mitä voimme päätellä siitä, että – psykologi Gartnerin mukaan – antisosiaalinen narsisti valitaan virkaan, jossa hänellä on valta tuhota maailma?

Mitä se kertoo tästä ajasta? Mitä se kertoo demokratiasta? Mitä se kertoo meistä ihmisistä?

Elämäkertakirjassaan *Never Enough* Michael D'Antonio pohdiskeli, eikö Trump olekin

oikeastaan minä-sukupolven ja selfie-kulttuurin äärimmäinen edustaja, yksi meistä:

”Maailmassa, jossa monet julkaisevat säännöllisesti valokuvan voileivästään ennen kuin syövät sen, emme enää pidä kiihkeää itsemarkkinointia merkinä siitä, että jotain on vinossa. Se saattaa sen sijaan olla järkevä vastaus elämään yhteiskunnassa, jossa oman itsen laajentaminen median välityksellä on hyväksyttävä tapa paeta mitättömyyden tunnetta. Donald Trump ei ole poikkeus. Hän on sen sijaan vain yksi meistä, isoilla kirjaimilla.” ■

* * *

Teksti on kirjoitettu elokuussa 2017. Kirjoittaja on julkaissut yhdessä Laura Saarikosken kanssa kirjan *Donald Trump – Mies kuin Amerikka* (2016).

SASKA SAARIKOSKI, toimittaja